

Mary
Shelley

Frankenstein

Frankenstein

Mary
Shelley

Frankenstein

aneb Novodobý Prometheus

přeložila Martina Šimová

$\frac{1}{4}$
O₀

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Martina Šímová, 2026

Cover © Adéla Korbelářová, 2026

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2026

ISBN 978-80-277-8514-8

Williamu Godwinovi, autorovi *Zkoumání politické
spravedlnosti*, románu *Caleb Williams* a tak dále,
s úctou tyto stránky věnuje autorka

ÚVOD AUTORKY K REVIDOVANÉMU VYDÁNÍ Z ROKU 1831

Když si vydavatelé Standard Novels vybrali Frankensteina pro jednu ze svých sérií, požádali mě, abych jim zaslala krátký popis toho, jak román vlastně vznikl. Ochtově jim vyhovím, protože tím zároveň zodpovím častou otázku – jak mě, tehdy mladou dívku, mohlo napadnout tak strašlivé téma a jak jsem se jím navíc mohla obšírně zaobírat? Nemám ráda, když se o mně píše, avšak vzhledem k tomu, že můj text vyjde pouze jako dodatek k publikovanému dílu a omezí se výhradně na témata související s mou spisovatelskou dráhou, nenabývám dojmu, že bych se jím nějak nevhodně protežovala.

Asi není divu, že jsem se jako dcera dvou literárně úspěšných rodičů již v raném dětství zajímala o psaní. Jako dítě jsem si neustále něco škrábala na papír a ve volném čase s oblibou „psala příběhy“. Ze všeho nejraději jsem však stavěla vzdušné zámky, oddávala se dennímu snění a nechala se unášet proudem myšlenek sledujících řetězec vybájených událostí. Tyto sny byly fantastičtější a líbivější než moje spisky. Při psaní jsem imitovala ostatní spisovatele, spíš než abych zaznamenávala vlastní myšlenky. Mé texty kromě mě četla přinejmenším ještě jedna osoba – jistá přítelkyně a společnice z dětství –, mé sny však patřily pouze mně. Nikomu jsem se za ně nezodpovídala, v těžkých chvílích mi skýtaly útočiště, a když mě nic netížilo, přinášely mi obrovské potěšení.

Vyrůstala jsem hlavně na venkově, hodně času jsem strávila ve Skotsku. Občas jsem navštívila i jeho malebnější zákoutí, obvykle jsem však přebývala na pustých a ponurých severních březích řeky Tay, nedaleko Dundee. Pustými a ponurými je nazývám až

zpětně, tehdy mi takové nepřípadaly. Tenkrát pro mě představovaly kolébku svobody, příjemný kraj, kde jsem mohla dle libosti pobývat s rozličnými bytostmi vzešlými z mé fantazie. V té době jsem sice psala, ale naprosto obyčejně a nezajímavě. Divoké výplody mé představivosti se rodily a utvářely pod stromy na pozemku, který patřil k našemu domu, nebo na holých stráních nedalekých bezlesých hor. Sama jsem ve svých příbězích nevystupovala, vlastní život mi připadal příliš obyčejný. Nedokázala jsem si představit, že bych někdy prožila romantické hoře nebo zakusila něco skutečně úžasného, nebyla jsem však omezená jen na svou totožnost a volné hodiny jsem mohla zalidnit výtvary, které se mi v tom věku zdály mnohem zajímavější než vlastní pocity.

Později jsem začala mít více napilno a fikci nahradila realita. Můj manžel si nicméně od samého začátku velmi zakládal na tom, abych dokázala, že jsem skutečně hodna svého původu, a sama se stala slavnou spisovatelkou. Neustále mě vybízel, abych si vybudovala literární pověst, o níž jsem tehdy koneckonců sama stála, přestože posléze mi na ní záležet přestalo. Chtěl po mně, abych psala – ne nutně s cílem vytvořit něco, co by stálo za pozornost, ale proto, aby mohl sám posoudit, jestli mám do budoucna nějaký potenciál. Já však nevypotila ani řádku. Zaměstnávaly mě cestování a péče o rodinu. Jediná literární činnost, které jsem se věnovala, spočívala ve čtení či rozvíjení úvah při rozhovorech s manželem, jenž byl mnohem kultivovanější myslí než já.

V létě roku 1816 jsme navštívili Švýcarsko a stali se sousedy lorda Byrona. Zpočátku jsme trávili příjemný čas na jezeře nebo procházkami po jeho březích a Byron, který zrovna psal třetí zpěv *Childe Haroldovy poutě*, byl mezi námi jediný, kdo svěřoval své myšlenky papíru. Sdílel je s námi – všechny překypovaly krásou a básnickým rytmem; propůjčovaly jakousi božskou kvalitu zázrakům nebe i země, které na nás působily stejně jako na něj.

Avšak léto onoho roku bylo vlhké a nevlídné. Vytrvalý déšť nás často na celé dny uvěznil doma. Do rukou se nám dostalo několik svazků duchařských příběhů přeložených z němčiny do francouzštiny. Mezi nimi byla povídka „History of the Inconstant Lover“¹, v níž se milenec chystá obejmout nevěstu, jíž přísahal věrnost, ocitne se však v náruči bledého přízraku dívky, kterou předtím opustil. Našel se tu i příběh o hříšném zakladateli rodu, jehož bídným osudem bylo vtisknout polibek smrti všem synům svého prokletého pokolení přesně ve chvíli, kdy se ocitli na prahu slibné dospělosti. Jeho obří nejasná silueta oděná jako duch Hamletova otce, v plné zbroji, avšak se zdviženým hledím, se zjevila o půlnoci v měňavých paprscích měsíce a pomalu kráčela šerou ulicí. Silueta se ztratila ve stínu hradních zdí, brána se však brzy rozlétla dokořán, zazněly kroky, dveře komnaty se otevřely a přízrak došel k lůžkům růžolících mladíků, kteří se oddávali životadárnému spánku. Ve tváři se mu zračil věčný zármutek, když se nad nimi sklonil a políbil je na čelo – chlapci od té chvíle chřadli jako utržené květiny. Poté jsem na ty příběhy už nikdy nenarazila, ale jejich obsah si pamatuji stejně jasně, jako bych je četla včera.

„Každý z nás napíše strašidelnou historku,“ prohlásil lord Byron a jeho návrh se setkal se souhlasem. Byli jsme čtyři. Náš ctihodný autor začal psát příběh, jehož útržek později vydal na konci své poemy *Mazeppa*. Shelley, který měl sklon vyjadřovat myšlenky a emoce spíš pomocí oslnivých obrazů a té nejvybranější lyrické poezie, než aby vytvářel zápletky a příběhy, rozepsal text založený na událostech ze svého dřívějšího života. Chudák Polidori přišel se strašlivým vyprávěním o dámě s lebkou místo hlavy, kterou stihl trest za to, že kamsi nakukovala klíčovou dírkou – už jsem zapomněla, co přesně chtěla vidět, ale určitě

1 „Nevěrný milenec“, do češtiny nepřeloženo.

šlo o něco šokujícího a zkaženého –, když však dopadla hůř než nechvalně proslulý všetečka Tom z legendy o Godivě, autor náhle nevěděl, co s ní, a tak ji strčil rovnou do hrobky Kapuletů. I Byron a Shelley, slovníční básníci, znudění jednotvárností prózy, na ten nezáživný spisovatelský úkol rychle zanevřeli.

Já se mezitím snažila vymyslet námět, jenž by se vyrovnal příběhům, které nás k psaní v první řadě vůbec ponoukly. Příběh, který by zabrnkal na naše přirozené strachy a rozechvěl nás hrůzou – čtenář by se bál rozhlédnout kolem sebe, krev by mu stydla v žilách, srdce by se mu rozbušilo jako splašené. Pokud by se mi nepodařilo dosáhnout výše zmíněného, můj výtvor by šlo stěží považovat za strašidelný. Přemýšlela jsem a dumala, ale marně. Cítila jsem onen obávaný tvůrčí blok, jehož se děsí všichni spisovatelé – stav, při němž ze sebe nedostanete jediné slovo, ať se snažíte sebevíc. „Už tě napadlo, o čem budeš psát?“ ptali se mě mí společníci ráno co ráno a mně nezbylo než se pokaždé zastydět a dát jim zápornou odpověď.

Slavný Sancho Panza by možná jednoduše prohlásil, že všechno má svůj začátek a že začátek musí navazovat na něco, co se stalo předtím. V představách hinduistů svět spočívá na zádech slonů a ti zase stojí na krunýři želvy. Musíme skromně připustit, že libovolný výtvor nevzejde jen tak ze vzduchoprázdna, nýbrž z chaosu. Nejprve je potřeba materiál: ten může vtisknout podobu temným, beztvarym látkám, nedokáže je však stvořit z ničeho. V případě jakéhokoliv objevu či tvůrčího činu, dokonce i takového, co nepřekročí hranice představivosti, si pokaždé vzpomenu na historku o Kolumbově vejci. Tvůrčí čin spočívá ve schopnosti rozpoznat potenciál daného námětu, jakož i v dovednosti utvářet a tvarovat nápady, které v nás roznítí.

Lord Byron a Shelley často vedli dlouhé rozhovory, jimž jsem oddaně naslouchala, ale zřídka kdy se jich sama účastnila. Během jednoho z nich probírali rozličné filozofické doktríny, mimo jiné

i povahu principu života a pravděpodobnost toho, že bude jednou odhalen a předán dál. Hovořili o experimentech doktora Erasma Darwina (nemluvíli nutně o tom, co Darwin skutečně udělal nebo tvrdil, spíš probírali populární domněnky, které měli lidé s doktorem tehdy spojené, což mně i mému příběhu hrálo do karet), jenž do skleněné nádoby umístil kousek těstoviny *vermicelli* a nechal ji tam, dokud se působením jakési podivuhodné síly nezačala pohybovat. Život nakonec zřejmě nevzejde z nekonečných filozofických hovorů a hloubání. Třeba se jednou dočkáme opětovného oživení mrtvého těla; galvanismus už koneckonců poukázal na to, že by se něco takového mohlo uskutečnit. Šlo by kousek po kousku pospojovat jednotlivé části lidské bytosti a následně jim vtisknout jiskru života?

Hovořili jsme dlouho do noci, minula dokonce i půlnoc, než jsme se konečně odebrali na lože. Nemohla jsem zamhouřit oka, ale nedá se říct, že bych přemýšlela. Bez pozvání se mě zmocnila představivost a vedla mě, sérii obrazů v mé mysli nadala živostí, která dalece přesahovala běžné rozjímání. Se zavřenýma očima, avšak ostrým vnitřním zrakem jsem spatřila bledého studenta temných nauk, jak klečí u věci, kterou sestavil dohromady. Viděla jsem ohavné monstrum, jež působením jakéhosi výkonného zařízení začalo jevit polovičaté známky života a neklidně se hýbat. Představila jsem si tu hrůzu – bylo by nepopsatelně děsivé, kdyby se nějaký člověk pokusil vyrovnat dokonalému dílu Boha, jenž stvořil tento svět. Takový tvůrce by v případě úspěchu strnul hrůzou, bez sebe děsem by prchl před ohyzným výsledkem své práce. Zadoufal by, že pokud jiskru života, kterou té bytosti předal, nechá na pokoji, tak nakonec vyhasne – že se ona nedokonale oživená věc znovu promění v mrtvou hmotu a on bude moct klidně spát s vědomím toho, že ticho hrobu navždy zduší přechodnou existenci ohavného těla, které považoval za kolébku života. Spí, ale něco ho probudí – otevře oči a vidí, že ta hrozná

věc odhrnula závěsy okolo postele. Nyní stojí u jeho lůžka a pozoruje ho žlutýma a vodnatýma, přestože zvědavýma očima.

Sama jsem zděšeně vytřeštila oči. Ten nápad ve mně zakořenil natolik, že mnou otrásl strach a já zatoužila vyměnit děsivý výplod své fantazie za skutečné výjevy kolem mě. Stále je vidím: samotný pokoj, tmavé parkety, zavřené okenice i měsíční světlo, které se jimi pokoušelo proniknout. Také jsem cítila, že za oknem leží skelné jezero a strmí vysoké Alpy. Toho ohyzdného přízraku jsem se však tak snadno nezbavila – stále se mi vracel. Zkusila jsem se soustředit na svůj strašidelný příběh, ten otravný a nešťastný strašidelný příběh! Kdybych tak dokázala přijít s něčím, co by v mých čtenářích probudilo tentýž strach, jaký mě svíral oné noci!

A potom mi to došlo jako blesk z čistého nebe. „Už vím, o čem budu psát! Co vyděsilo mě, určitě vyděsí i ostatní – stačí, když popíšu přízrak, který mi po půlnoci nedal spát.“ Ráno jsem svým společníkům oznámila, že mě napadl námět. Ten den jsem započala slovy: „Svou práci jsem dokončil jedné pochmurné listopadové noci“ a předběžně přepsala ponuré a děsivé události svého bdělého snu.

Nejprve jsem dokázala napsat jenom pár stránek a dát dohromady krátký příběh, avšak Shelley na mě naléhal, abych ho ještě rozvinula. Sice nepřišel s žádnými konkrétními nápady ani emocemi ohledně zápletky, ale nebýt jeho nabádání, konečný příběh by nikdy nespátril světlo světa. Výše zmíněné každopádně neplatí o předmluvě – ta, pokud si dobře vzpomínám, pochází výhradně z jeho pera.

A nyní mi nezbyvá než své ohyzdné literární ratolesti znovu popřát co nejvíc štěstí do budoucna. Mám ji ráda, protože se zrodila za šťastných dní, kdy zůstávaly smrt a zármutek pouhými slovy, která v mém srdci dosud nenalezla skutečný ohlas. Mnohé ze stránek příběhu hovoří o procházkách, vyjížďkách a rozhovorech

v dobách, kdy jsem nebyla sama a těšila se ze společnosti toho, jehož na tomto světě už nikdy neuvidím. To ale už píšu sama pro sebe – mým čtenářům tyto asociace nijak neposlouží.

Ještě se krátce vyjádřím ke změnám, které jsem v textu provedla. Týkají se především stylu. Příběh jako takový jsem neupravila, nevložila jsem do něj žádné nové nápady ani okolnosti. Vylepšila jsem jazyk v místech, kde byl tak holý a prostý, až se to zdálo na škodu samotnému vyprávění. Úpravy se každopádně týkají výhradně těch částí textu, které jsou spíše doplňující – samotné jádro a podstata příběhu zůstávají nezměněny.

M. S.

Londýn 15. října 1831

PŘEDMLUVA

(pro Mary Shelley sepsal P. B. Shelley, 1818)

Událost, kolem níž je tento román vystavěný, někteří lidé – mimo jiné doktor Darwin a jistí němečtí fyziologové – nepovažují za nemožnou. Osobně v něco takového ani v nejmenším nevěřím, jde však o základ mého příběhu, který nemíním odvyprávět jen jako sled nadpřirozených hrůz. Zmíněná událost netrpí žádným z neduhů typických pro obyčejnou duchařskou či magickou historku. Její síla tkví v neotřelosti situace, kterou čtenáři předkládá, a přestože je fyzicky nemožná, čtenářově imaginaci poskytuje mimořádně zajímavé hledisko, z něž lze lidské emoce zkoumat mnohem hlouběji než prostřednictvím každodenních událostí.

Snažím se vyhovět základním pravdám o lidské povaze, přestože volně experimentuji s jejich uspořádáním i vyjádřením. Tímtož principem se ostatně řídí *Ilias*, tragická poezie antického Řeka, Shakespeare v *Bouři* a *Snu noci svatojánské* a především Milton ve *Ztraceném ráji*. I ten nejskromnější autor, jenž v psaní hledá zábavu a zároveň chce pobavit druhé, může – beze špetky arogance – v próze uplatnit tu samou básnickou licenci (anebo princip), která v poezii vyústila v bezpočet překrásných a spletitých vyjádření lidských pocitů.

Okolnosti, na nichž se můj příběh zakládá, mě napadly během jednoho nezávazného hovoru s přáteli. Začal částečně jako zába-va a částečně jako příležitost k procvičení dosud neprovořených zdrojů mysli. Jak práce na něm pokračovala, do hry vstoupily i další motivy. V žádném případě mi není lhostejné, jakým způsobem morální poselství přítomné v citech mých postav ovlivní čtenáře, především se však snažím vyhnout tomu, aby je můj

příběh utlumil či morálně vyčerpá, jak tomu u současných románů často bývá. Naopak zkouším vyzdvihnout vroucnost rodinné lásky a hodnotu univerzálního dobra. Je namístě zmínit, že názory, které vyplývají z povahy hlavního hrdiny a z okolností, jimž čelí, nutně neodpovídají mým vlastním přesvědčením a nic na následujících stránkách by nemělo posloužit za argument pro jakoukoliv konkrétní filozofickou teorii nebo proti ní.

Zvláštní význam přikládám tomu, že první nástin příběhu vznikl v majestátní krajině, v níž se z většiny také odehrává, a ve společnosti lidí, díky nimž na tu dobu vroucně vzpomínám. Léto roku 1816 jsme strávili v Ženevě. Panovala zima a přšelo, po večerech jsme se vždy sesedli u krbu a příležitostně se bavili čtením německých duchařských příběhů, které se nám dostaly do rukou. Roznítily v nás hravou touhu je napodobit. Mí tři společníci (příběh z pera jednoho z nich by byl pro veřejnost mnohem přijatelnější než jakékoliv moje výtvořky) a já jsme se dohodli, že každý napíše povídku založenou na nějaké nadpřirozené události.

Znenadání se však vyčásilo a mí přátelé vyrazili na výlet do Alp, kde – obklopení velkolepou krajinou – na své duchařské výtvořky dočista zapomněli. Následující příběh představuje jediný, který byl dokončen.

„Nežádal jsem Tě, Bože, abys mě
uhnětl z hlíny, pozdvihl mě ze tmy“

John Milton: *Ztracený ráj*
překlad Martin Hilský

DOPIS PRVNÍ

PANÍ SAVILLOVÉ, ANGLIE

Petrohrad 11. prosince 17...

Určitě tě potěší, že začátek podniku, který tě naplnil tak zlými předtuchami, neprovázela žádná pohroma. Drahá sestřičko, včera jsem dorazil do Petrohradu a ze všeho nejdříve tě chci ujistit, že se mi daří dobře a o úspěchu svého snažení mám stále menší pochybnosti.

Už teď jsem daleko na sever od Londýna, procházím se petrohradskými ulicemi a cítím, jak mi po tvářích tančí chladný severní vánek – zklidňuje mi nervy a naplňuje mě radostí. Dokážeš si představit ten pocit? Každíčký závan sem doputoval z oblastí, kam mám namířeno, a je jakousi ochutnávkou tamního mrazivého podnebí. Ten vítr je plný příslibů a já sním s otevřenýma očima, moje vize jsou stále živější a vášnivější. Nadarmo bys mě přesvědčovala o tom, že pól je pusté a ledové místo; v mé fantazii jde o kraj plný krásy a radosti. Slunce tam nikdy nezapadá, Margaret, jeho široký kotouč sotva zavadí o obzor a neustále kolem sebe šíří nádhernou záři. Na tom místě – pokud dovolíš, drahá sestřičko, hodlám důvěřovat předešlým průzkumníkům – nemají sníh ani led co dělat, a jakmile přeplujeme klidné moře, větry nás zavanou do kraje, jemuž se co do divů a krásy nevyrovná žádná z doposud objevených obyvatelných oblastí na Zemi. Dotyčný region nabídne nejspíš zcela výjimečnou paletu plodů i obecných rysů a totéž v těch neprobádaných pustinách nepochybně platí i o nebeských tělesech. Sotva si dovedu představit, co všechno na mě v té zemi věčného světla čeká! Třeba objevím onu zázračnou sílu, která tak vábí střelku kompasu, možná během jediné výpravy přehodnotím bezpočet astronomických pozorování a dokážu, že i přes zdánlivé nesrovnalosti jsou ve skutečnosti mimořádně konzistentní.

Spatřím část světa, do níž ještě nikdo nikdy nezavítal, a tak ukojím palčivou zvědavost, projdu se krajinou, kam dosud nev kročila lidská noha. Díky takovým lákadlům snáze pokořím strach z nebezpečí i ze smrti a nastoupím tu náročnou pouť s radostí dítěte, jež o prázdninách spolu s kamarády nasedne do člunku a vydá se na dobrodružnou plavbu proti proudu jinak dobře známé řeky. A i kdybys snad všechny mé domněnky považovala za chybné, nemůžeš popřít nevyčíslitelný prospěch, který přinesu lidstvu i všem budoucím pokolením, jestliže poblíž severního pólu naleznou cestu do zemí, od nichž nás v současnosti dělí mnohaměsíční pouť. Stejně užitečné bude, pokud odhalím záhadu magnetu, čehož – za předpokladu, že je to vůbec možné – lze nepochybně dosáhnout výhradně prostřednictvím podniku jako ten můj.

Tyto úvahy rozehnaly nervozitu, s níž jsem započal svůj dopis. Srdce mi kypí nadšením a já jsem v sedmém nebi, protože nic mysl neuklidní tolik jako jasný cíl – bod, k němuž může duše upřít své intelektuální oko. O této expedici jsem snil od dětství. Zaníceně jsem četl líčení z těch několika cest, které lidé podnikli s vyhlídkou na to, že do severních vod Tichého oceánu dospějí po mořích okolo pólu. Možná si vzpomeneš, že knihovnu našeho milého strýčka Thomase tvořily pouze dějiny objevitelských výprav. Mému vzdělávání se nikdo moc nevěnoval, ale já stejně hrozně rád četl. Ty knihy jsem studoval ve dne v noci a čím víc jsem do nich pronikal, tím víc mě mrzelo, když jsem se dozvěděl, že otec před svou smrtí strýčkovi zakázal, aby mě pustil na moře.

Mé sny o námořnictví vybledly, když jsem se vůbec poprvé pohroužil do děl básníků, jejichž texty uhranuly mou duši a povznesly ji až k nebesům. I já se stal básníkem a rok žil v ráji své vlastní tvorby; představoval jsem si, že bych sám mohl získat místočko v chrámu, kde se uctívají taková jména jako Homér nebo Shakespeare. Moc dobře víš, že jsem selhal a jak těžce jsem to nesl. Právě v té době jsem

však zdědil jmění po svém bratranci a má mysl se vrátila k dřívějším úvahám.

Od chvíle, kdy jsem se rozhodl nastoupit tuto expedici, uplynulo dlouhých šest let. Dokonce i nyní si vybavím konkrétní hodinu, kdy jsem se tomu velkému podniku zcela oddal. Ze všeho nejdříve jsem začal navykat své tělo na strasti a utrpení. Doprovázel jsem lovce velryb na několika expedicích do Severního moře, dobrovolně jsem snášel zimu, hlad, žízeň i nedostatek spánku, za dne jsem často pracoval tvrději než prostí námořníci a noci zasvětil studiu matematiky, teorie medicíny a těch odvětví přírodních věd, z nichž může námořní dobrodruh po praktické stránce těžit vůbec nejvíc. Dvakrát jsem se dal najmout jako mladší důstojník na palubu velrybářské lodi lovící poblíž Grónska a vedl jsem si na výbornou. Musím přiznat, že jsem pocítil jistou pýchu, když mi kapitán nabídl místo prvního důstojníka a naléhavě mě zapřísahal, abych na lodi zůstal – tak moc si mých schopností vážil.

Drahá Margaret, copak si nezasloužím dosáhnout něčeho velkého? Mohl jsem vést snadný život a žít v přepychu, já dal však před každým lákadlem, které mi bohatství položilo do cesty, přednost slávě. Kéž by tak zazněl nějaký povzbudivý hlas a pobídl mě, abych pokračoval! Má odvaha i odhodlání jsou pevné, naděje však kolísá a já často klesám na duchu. Chystám se vyrazit na dlouhou a nesmírně obtížnou pouť, která si ode mě vyžádá veškerou sílu: nejenže bude potřeba udržovat dobrou morálku mužstva, ale zároveň si musím zachovat tu svoji, až ta jeho začne upadat.

Na cestování po Rusku je nyní nejlepší doba. Rusové se prohánějí na sněhu v saních – cestování v nich je příjemné, podle mě o dost příjemnější než v anglickém dostavníku. Zima se dá snést, pokud se zabálíš do kožešin, které už jsem si navykl nosit; je totiž velký rozdíl v tom, jestli rázuješ po palubě, anebo celé hodiny prosedíš bez hnutí, takže ti krev tuhne v žilách. Rozhodně nemíním umrznout na poštovní cestě mezi Petrohradem a Archangelskem.

Do Archangelsku vyrazím za čtrnáct dní nebo za tři týdny. Hodlám si tam pronajmout loď, což by se snad mělo obejít bez problémů, pokud majiteli zaplatím pojištění, a zaměstnám tolik námořníků se zkušenostmi s velrybařením, kolik jen uznám za vhodné. Nehodlám vyplout dříve než v červnu a když se vrátím? Ach, drahá sestřičko, jak ti na to odpovědět? Pokud uspěji, pravděpodobně mine řada měsíců, dokonce snad i let, než se ty a já znovu shledáme. A pokud selžu, uvidíš mě brzy – anebo nikdy.

Sbohem, moje milovaná, báječná Margaret. Kéž tě nebesa zahrnou požehnáním a mě ať spasí, abych ti mohl zas a znovu dokazovat svůj vděk za všechnu tu lásku a laskavost, kterých se mi od tebe dostalo.

Tvůj milující bratr

R. Walton

DOPIS DRUHÝ

PANÍ SAVILLOVÉ, ANGLIE

Archangelsk 28. března 17...

Jak pomalu tady v obležení sněhu a ledu plyne čas! I tak se mi podařilo podniknout další důležitý krok – najal jsem si loď a právě nabíráám posádku. Ti z námořníků, které už jsem zverboval, působí jako muži, na něž je spoleh, a rozhodně mají nervy ze železa.

Jednu potřebu jsem každopádně uspokojit ještě nedokázal a prázdnota z nenaplněného toužení mi působí hotová muka. Nemám žádného přítele, Margaret. Když se nepokryté raduji z úspěchu, není tu nikdo, s kým bych radost sdílel, a každé vlně zklamání nebo sklíčenosti musím čelit sám bez podpory bližního. Své myšlenky svěřuji papíru, jenže papír je chabý prostředník, pokud jde o vyjádření niterných prožitků. Toužím po společnosti člověka, který by se mnou soucítil, jemuž bych mohl s důvěrou pohlédnout do očí. Možná mě budeš mít za romantika, sestřičko, ale trpce postrádám přítele. Nabližku není nikdo laskavý, a přesto odvážný, muž vzdělaný, a přece otevřené mysli, jehož chutě by se shodovaly s mými – člověk, jenž by souzněl s mými plány nebo je ještě vylepšil. Jak by takový přítel napravil mé nedostatky! Do všeho se vrhám moc po hlavě, a jakmile přijdou těžkosti, jsem netrpělivý. Ještě horší ale je, že jsem samouk: prvních čtrnáct let života jsem rostl jako dříví v lese a četl leda tak strýčkovy knihy o objevných plavbách. V tom věku jsem se také seznámil s našimi slavnými básníky, avšak nutnost naučit se kromě rodné řeči i cizí jazyky mi došla teprve ve chvíli, kdy jsem zjistil, že samostudium má své meze. Teď je mi osmadvacet a ne jeden patnáctiletý školák mě vzděláním strčí do kapsy. Pravda, namyslel jsem se toho víc než dost a mé sny jsou nyní ctižádostivější a velkolepější,

chybí jim ovšem harmonie a vyváženost (jak říkají malíři). Zoufale potřebuji druhá, který by měl dost rozumu na to, aby mnou jako romantikem nepohrdal, a zároveň si mě natolik vážil, aby se mě pokusil usměrnit.

Takové lamentování je mi tak či onak málo platné: na širém oceánu na přítele natrefím jen stěží a nenajdu ho ani mezi obchodníky a námořníky tady v Archangelsku. Ale i tihle drsní chlapi v sobě mají city, na nichž není nic nízkého ani podlého. Tak třeba můj poručík je neuvěřitelně statečný a podnikavý člověk; šíleně prahne po slávě, anebo spíš, abych to podal příznacněji, po kariérním postupu. Je to Angličan, a přestože vězí ve spárech národních a profesních předsudků nezmírněných vzděláním, v mnoha ohledech se projevil jako výjimečně ušlechtilý muž. Seznámil jsem se s ním na palubě velrybářské lodi – zjistil jsem, že je nezaměstnaný, a bez problémů ho získal pro svou výpravu.

Velitel posádky má báječnou povahu a na lodi se pro svou vládnost i umírněnost ve vymáhání disciplíny těší mimořádné oblibě. Zároveň proslul morální zásadovostí a neohrožeností, takže jsem velmi stál o to, zaměstnat právě jeho. Mládí jsem strávil v osamocení a svá nejlepší léta ve tvé laskavé ženské péči, což zkultivovalo mou povahu do té míry, že chtě nechť cítím nelibost vůči obvyklým surovostem a trestům, k nimž na lodích běžně dochází. Nikdy jsem je nepovažoval za nutné. Když jsem se tedy doslechl o námořníkovi, který je známý svou laskavostí a jemuž posádka prokazuje úctu i poslušnost, považoval jsem za velké štěstí, že se mi ho podařilo vypátrat a nakonec si i zajistit jeho služby. Prvně jsem se o něm dozvěděl za poněkud romantických okolností, od jedné dámy, která mu vděčí za své životní štěstí. Ve zkratce ti vypovím jeho příběh. Před pár lety se zamiloval do jisté poměrně movité Rusky, a jakmile se mu díky odměnám za polapení nepřátelských plavidel podařilo nashromáždit úctyhodný finanční obnos, otec dívky souhlasil s jejich sňatkem. Svou snoubenku před plánovaným obřadem spatřil pouze jednou.

Tvář měla zbrocenou od slz, vrhla se mu k nohám a zapřísahala ho, aby se nad ní slitoval. Svěřila se mu, že miluje jiného muže, který je ale chudý, a její otec by s takovým svazkem nikdy nesouhlasil. Můj štědrý přítel zadonící dívku ukonejšil, a když se dozvěděl jméno jejího milého, ihned od svých romantických snah upustil. Mezitím si stačil koupit farmu, na níž hodlal strávit zbytek života, nyní ji však spolu se zbytkem peněz určených na nákup zvířat celou věnoval svému rivalovi a pak osobně požádal dívčina otce, aby dceři dovolil provdat se za svého milého. Stařec to rozhodně odmítl – měl za to, že ho k mému příteli váže čestný slib. Ten, jakmile zjistil, že otec neustoupí, odešel ze země a vrátil se, teprve když se doslechl, že se jeho někdejší snoubenka provdala dle svého přání. „Šlechetný člověk!“ pomyslíš si nejspíš. A takový také je – jenže zároveň zcela postrádá vzdělání. Mlčí jako zařezaný a obestírá ho jakási nevědomá ledabylost, díky níž jeho ušlechtilé chování sice o to víc překvapí, ale zároveň pak člověku nepříjde zajímavý a nevzbuzuje v něm sympatie, které by se jinak nepochybně dostavily.

Ale nemysli si – že si trochu stěžuji nebo se domnívám, že na svůj smutek možná nikdy nenajdu lék, ještě neznamená, že kolísám ve svém rozhodnutí. To zůstává pevné jako skála a mou výpravu zbrzdilo jediné počasí; čekáme, až se budeme moci nalodit. Letošní zima je krutá, ale příslib jara už visí ve vzduchu a oteplení nejspíš dorazí pozoruhodně brzy, takže možná vypluji dříve, než jsem čekal. Rozhodně se v ničem neunáhlím. Znáš mě dobře, a tak víš, že jsem vždyc-ky obezřetný a rozvážný, pokud mám na starosti bezpečí druhých.

Nedokážu ti popsat, jak se cítím, když je teď plavba na spadnutí. Není možné vylíčit to rozechvění, napůl příjemné a napůl děšivé, v němž se chystám na cestu. Vydávám se do neznámých krajů, do „končin mrazů a mlh“, nehodlám však zastřelit žádného albatrosa, takže se nemusíš strachovat o moje bezpečí ani se bát, že se ti vrátím stejně ztrhaný a zbědovaný jako Coleridgeův starý námořník. Té nárážce se možná zasměješ, ale já ti svěřím tajemství. Svou náklonnost

a vášně k nebezpečnému, záhadnému oceánu často připisují právě tomuto dílu nejgeniálnějšího z moderních básníků. V duši mi působí něco, čemu nerozumím. Jsem praktický a příčinnivý, důsledný pracant, který vytrvale dře, ale zároveň v sobě chovám lásku vůči podivuhodným věcem a věřím v zázraky. Ta láska a víra jsou především všech mých plánů a ženou mě pryč z vyšlapaných cest, třeba i na divoké moře a do neprobádaných oblastí, jež hodlám v blízkém budoucnu prozkoumat.

Abych se však vrátil k vroucnějším úvahám. Uvidím tě ještě někdy – až přepluji široširá moře a vrátím se domů kolem nejjižnějšího cípu Afriky nebo Ameriky? Na takový úspěch se neodvážuji ani pomyslet, a přitom nesnesu pomyšlení, že bych selhal. Určitě mi dál piš, kdykoliv se ti k tomu naskytne příležitost; třeba tvé dopisy dostanu ve chvíli, kdy budu povzbuzení potřebovat nejvíc. Mám tě vážně moc rád. Kdybych se už nikdy neozval, vzpomínej na mě s láskou.

*Tvůj milující bratr
Robert Walton*